

GEAJNOE SAEMIEN REAKTIDE

Filme: <https://vimeo.com/728840678>

Bievnesh learoevierhten bijre: <https://www.e-skuvla.no/ya/product/demokrati/>

Mænngan daam teemam tj̄irrehtamme

- edtj̄h daaroedehtemen bijre daejredh
- leah konsekvensi bijjeli ussjedamme assimileeremen j̄ih assimileeremepolitihken gaavhtan
- edtj̄h daejredh mij Alta-aamhtese lij
- leah konsekvenside daaroedehtemistie saemiej vöoste vuarjasjamme
- edtj̄h maehtedh fáantoeh j̄ih ráajvarimmieh tj̄ielkestidh j̄ih vuarjasjidh mah maehtieh tj̄jertevidtjem, aassjoelahtestimmieh j̄ih sierredimmiem hööptedh, aaj etnihken sierredimmie

- daaroedehtemem saemijste tjjelkestehdedh jñh dam ovreaktam maam saemieh leah dååjreme, jñh ussjedatdedh mah konsekvensh daate lea åtneme jñh åtna indivijde- jñh seabradahkedaltesisnie
- våaromem almetjereaktide tjjelkestehdedh, jñh goerehtidh jñh vuesiehtimmieh vedtedh meadtose almetjereaktide daennie laantesne jallh abpe veartenisnie
- leah faagetjaalegem tjaaleme gusnie teema lea reaktah eatnamasse jñh tjaatsan

Filmen åvtelen:

Digkedh voestegh daah aalkoegyhtjelassh learoehkinie dov baalte, jallh ektesne klaassesne:

1. Maam daaroedehtemen bijre saemiej vööste daajrah?
2. Mij assimileereme jñh assimileeremepolitihke?
3. Maam råållide nöörjen gïele jñh skuvle utnin daaroedehtemeprosessesne?
4. Maam Alta-aamhtesen bijre 1979 daajrah?
5. Maam Saemiedigkien bijre daajrah?

Aalkoeteema/ digkiedimmie:

1. Akten boelhken mij ryöhki mahte 100 jaepieh nöörjen åejvieladtjeh eadtjohke daaroedehtemepolitihkem saemiej jñh kveeni vööste tjirrehtin. Daate politihke aaj assimileereme gohtjesåvva jñh aajkojne utni saemieh jñh kveenh edtjin bieline sjïdtedh nöörjen seabradahkeste.

Mij lij fåantoe man åvteste nöörjen staate daaroedehtemepolitihkine eelki saemiej vööste ovrehte 1850?

2. Ketil Zachariassen tjaalegisnie tjaala skuvleinternaath vihkeles institusjovnine sjïdti juktie nöörjen gïelem jñh kultuvrem eevtjedh. Lohkh tjaalegem (vuartesjh svaalhtesem vuelielisnie) jñh digkedh guktie skuvle jñh gïele edtjin assimileeremepolitihkem saemiej vööste eevtjedh.

[Daaroedehtemepolitihke saemiej jñh kveeni vööste - Nöörjenhistovrije](#)

Filmen mænngan:**Digkedh daejtie ussjedadtemegyhtjelasside jeatjah learoehkinie, jallh ektesne klaassesne:**

1. Mij lij Lappekodisille?
2. Mij lij Lappekodisillen áejviesisvege?
3. Mah guhkiem daaroedehtemeboelhke ryöhki?
4. Mah konsekvensh daaroedehtemepolitihke saemide utni?

Ussjedadtemeteemah/digkiedimmie:

1. Jaepien 1851 Storerredigkie «*Finnfondet*» tseegki, mij edtji stoerre vierhtieh daárjodh juktie ööhpehtimmiem daaroengieleste eevtjedh jñh hoksedh saemienmaanah lierehtimmiem jñh bievnemem áadtjoejin. Daate lij naa stoerre daárjoeh daaroedehtemepolitihkese dovne saemien jñh kveenens áarroejidie.

Maam Bjarne Store Jakobsen internaatefñjjen bijre soptseste Stuuravuonneste (Karlebotn)?

2. Jaepien 1957 gaskenasjonaale barkoesiebrie ILO nænnoesti aalkoeáálmegh jñh jeatjah áálmegettjærth vaarjelidh jñh integreeredh mah ellieslaakan jallh sáemieslaakan krirrietsiehkies nuelesne jielieminie jñjtjeraarehke staatine. Ruffien 27.b. 1989 Nöörje ILO-konvensjovnem nr. 169 aalkoeáálmegi jñh krirriealmetji bijre jñjtjeraarehke staatine jááhkesje. Daate statusem áádtjeme goh Konvensjovne aalkoeáálmegi jñh krirrieáálmegi bijre.

a) Lohkede jñh digkiedidie sisvegem konvensjovneste Reerenassen nedtesæjrojne

<https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/samepolitikk/midtpalte/ilokonvensjon-nr-169-om-urbefolkninger-o/id451312/>

b) Digkiedidie mah illedahkh jñh reaktah ILO-konvensjovne nr. 169 saemide átna.

3. Jaepien 1978 Storerredigkie nænnoesti Alta-Guovdageaidnu-jeanosne bigkedh. Bigkeme sijhti saemiej reaktah eatnamasse jñh tjaatsan goerpedehtedh. Destie akte dejstie stööremes sivijle gírreme-aksjovnijste sjñdti daajbaaletje tñjjen.

- a) Mah sáarhts sivijle gírremevuekieh datne filmesne vöójnih?
- b) Mij lij illedahke sivijle gírremeaksjovneste?
4. Aalkoeáálmegh j'ih dej reaktah leah vielie tsáatskelesvoetem áádtjeme abpe veartenisnie nænnoestimmien mænngan ILO-konvensjovneste aalkoeáálmegi b'ijre j'ih dej reaktah. 2021 raajan ajve 23 laanth lin konvensjovnem jááhkesjamme. Daate onne láchkoe gosse daejrebe aalkoeáálmegh 90 laantine abpe veartenisnie jielieh. Nöörje d'ihthe aajnehke laante saemien árrójgujmie mah leah konvensjovnem jááhkesjamme. Russlaante, Sveerje j'ih Soeme eah leah dam dorjeme.

Man ávteste vienhth ajve Nöörje lea ILO-konvensjovnem jááhkesjamme, j'ih Russlaante, Sveerje j'ih Soeme eah leah dam dorjeme?

Raeriestimmie giengelábpoe goerehtæmman /faagetjaalege:

1. *Vuartesjh daejtie baakoetjertide tjoevkesisnie filmeste: reaktah, daaroedehteme, assimileereme, etnihken unnebeláchkoe, sivijle gírreme*
2. Nuhtjh aktem j'ijtjeveeljeme gyhtjelassem goh váarome faagetjaalegasse “*Daaroedehtemepolitihke saemiej vööste*”, maam Ketil Zachriassen lea tjaaleme.
3. Saemich gæmhpoem dassi Alta-aamhtesen j'ih Alta-Guovdageaidnujeanoen b'ijre. Bjarne Store Jakobsen læjhkan meala saemich gæmhpoem reaktaj b'ijre vitnin j'ih orre t'ijje sj'dteme saemiepolitihkese. Digkedh maam Jakobsen meala sov lahtesinie.